

ДОКУМЕНТИ ПО ВИБОРАХ ДО ВСЕРОСІЙСЬКИХ УСТАНОВЧИХ ЗБОРІВ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ ВІД УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Читачеві пропонуються документи, які вперше побачили світ у 1917 р., але протягом наступних десятиліть були маловідомими для широкого кола дослідників. Вони стосуються вкрай слабо вивченої проблеми в історії України – виборів до Установчих Зборів. Їхній аналіз дає можливість простежити за участю українських структур у виборчому процесі в південному регіоні.

У вирі революційних подій 1917 р. відбувалися не лише масштабні зрушення в усіх сферах життя, але й формувалися нові політичні традиції, невідомі раніше ні в колишній Московській державі, ні на українських землях. Щоправда, в одній і другій частинах колишньої імперії засади демократичної політики трактувалися не завжди однаково, що було пов'язано з різними баченням майбутньої долі сусідніх народів. Якщо Тимчасовий уряд і переважна більшість (якщо не всі) російських політиків залишалися переконаними поборниками “єдиної та неподільної Росії”, то лідери Центральної Ради вважали, що з падінням ненависного царського режиму українці нарешті отримали шанс на побудову власної держави, навіть якщо й за специфічною політичною формулою “автономна Україна в союзі з демократичною федеративною Росією”. Останнє було наслідком стійких панславістських і федералістичних традицій української суспільно-політичної думки, яка брала початок ще від кирило-мефодіївців і на якій зростали майже усі проводирі української революції.

За такої амбівалентності у розумінні подальших шляхів співіснування між політичними конкурентами не було повної єдності й щодо розуміння впливу Всеросійських Установчих Зборів на вирішення питання облаштування революційної Росії. Зрештою, в Україні до цього важливого моменту політичні сили поставилися з усією відповідальністю й виставили свої списки кандидатів. На Херсонщині окремим блоком виступали українські соціал-демократичні фракції, в той час, коли українські есери об'єдналися з російськими соціалістами. У Таврійській губернії ситуація виявилася протилежною. Окремим списком виступили якраз українські есери, а УСДРП не брали участі у виборах. Це засвідчило наявність різного ступеня організації партійних структур у губерніях, відтак і рівень впливу в суспільстві. Дані виборчі блоки виявилися єдиними, сформованими українськими силами і таким чином по-суті репрезентували українське населення краю.

Природньо, що левову частину передвиборної програми займали соціально-економічні гасла, що тісно перепліталися з національними. У самих списках можна відшукати як широко відомі прізвища, так і тих осіб, які вперше відкриваються широкому загалу. Частина з них представляла Центральну Раду, яка на момент проведення

голосування (12-14 листопада 1917 р.) перетворилася на⁴ провідного гравця на політичному полі України. Прикро, але у відомих нам джерелах не вдалося відшукати подібного роду списки на виборах до Всеукраїнських Установчих Зборів, призначених на 27-29 грудня 1917 р. Відомо, що в Херсонській губернії з 32 кандидатів від УСДРП перші чотири рядки належали В.Винниченку, В.Чехівському, Темницькому, З.Висоцькому⁶⁰⁴.

Запропоновані до уваги документи подаються в оригіналі зі збереженням стилістики, лексики й орфографії того часу.

Документи:

Документ №1. Звернення губернської ради Херсонської губернії до жителів краю

Товариші робітники, селяне і вояки!

Велика робота стала перед нами. Безладдя, руїна в державі zostались нам од старого царського уряду. Ми повинні завести кращий, вільний правдивий лад!⁶⁰⁵

...Наші соціалісти рідні нам – українці за наше життя оддавали своє щастя, зазнали Сибіру, кайданів і тюрем, мук і смерти. Так вони посвідчили правду свою.

Чого ж вони добивались, за що життя оддали?

Про це ясно говорить їх програма, їх заповіти, що списані їми для відома всіх.

Перш всього вони стоять за право роботящих людей. Всякий громадянин, що живе працею своїх рук, повинен мати все, що дає його труд. Українські соціал-демократи дбають про те, щоб ніхто не міг однімати у трудящого хоч і частину його заробітку, щоб капіталісти не могли наживатися кров'ю працюючих.

Українці соціал-демократи добиваються того, щоб земля казенна, поміщицька, церковна без викупу перейшла у владу, в руки тих, хто робить. Самі працюючі робітники – селяне, користуючись всеобщим (загальним) виборчим правом, дадуть розпорядок землі в своїх земельних комітетах. Крайових, губернських, повітових і волостних. Ті хозяйства, які мають вже й тепер велике значіння для всієї держави, так звані культурні, перейдуть до селянських Спілок (союзів). Хто ж з селян схоче хозяйнувати окремо, своїм хозяйством, за тим остається земля в такому числі десятин, яке визначають Комітети. Продаж землі повинно спинити.

...Для нас українців – селян передача народів землі, награвованої панамі, має удвоєну вагу. Коли земля перейде селянам – робітникам, тоді й український нарід визволиться з національної неволі, бо найлютішими ворогами волі і піднесення українського народу являються поміщики, які належать в переважній більшості до пануючих на Україні верст сусідніх нам націй.

Земля і воля, цей заповіт революціонерів України всіх часів повинен тепер здійснитись. Українські соціал-демократи з удвоєнним

604 Рідний курінь. – 1917. – 17 грудня.

605 Текст друкується з незначними скороченнями

завзяттям обстоюють одібрання для народу без викупу земель у⁵ всіх пануючих, бо тоді селяне – робітники визволяться од витягування з них їх праці і український нарід позбавиться гнобителів, які перевертають українців селян, роблячи їх своїми прихвостнями, в свою націю.

...Соціал-демократи і соціалісти-революціонери російські не знають потреб селян нашого краю і через те не можуть за їх так завзято стоять в Установчих Зборах, як українці соціалісти. Тим більш, що часто російські соціалісти-революціонери єднаються з буржуазними партіями проти наших селянських національних потреб, проти українського робітника і селянина...

Знайте, товариші, що земля і воля буде забезпечена нам тоді, коли буде сила військова за нарід. Українське військо наново упорядковується і як військо народнє, а не панське, стоятиме за народ. Допомагайте ж упорядкуванню українського народнього війська, дбайте, щоб воно ніколи не попало в панські руки. Українські соціалісти давно вже борються за народнє українське військо.

...З нами на Україні живуть і другі народи. Соціал-демократи українські стоять за повне задоволення всіх їх інтересів національних. Ми повинні дбати, щоб у нас на Україні всім народам жилося вольготно. Коли навіть в Англії є гнобителі національності Ірландців, коли в Росії з великим опіром ставляться проти української справи, Україна будує федерацію – братерство народів в Росії, а у себе стоїть за пропорціональне право і за обезпечення всіх їх національних прав.

Стіймо ж за Українську Демократичну Республіку!

Стіймо за федеративну демократичну республіку Росію!

подаваймо всі, як один, на виборах в Установчі Збори (Учредительное Собрание). Списки українських соціал-демократів і Військової Ради, списки №8, бо українські соціал-демократи будуть непохитно боротись за долю працюючих! ...

Депутати селяне, робітники і солдати
Української Херсонської Губерніяльної Ради

Документ №2. Виборчий блок №8 (УСДРП і українські соціал-демократичні фракції Одеської Української Військової Ради і «Румчерода») до Всеросійських Установчих зборів

1. Володимир Мойсеєвич Чеховський, член Української Центральної Ради, член Всеукраїнської Ради Робітничих депутатів, Голова Херсонської Губерніяльної Ради, гласний Одеської Думи, вчитель,

2. Симон Васильович Петлюра, Генеральний секретар військових справ України, Голова Генерального Військового Комітету, член Української Центральної Ради,

3. Іван Степанович Романченко, член Всеукраїнської Ради Робітничих депутатів, член Румчерода, член Української Центральної Ради, селянин,

4. Григорій Якович Михайлець, товариш⁶⁰⁶ голови Миколаївської УСДРП, студент,
 5. Зіновій Тарасович Висоцький, член Української Центральної Ради, член Виконавчого Комітету Всеукраїнської Ради Робітничих депутатів, вчитель, селянин,
 6. Тернюк, член Української Центральної Ради, член Криворізької УСДРП, селянин,
 7. Олександр Андрійович Липченко, член Виконавчого Комітету Одеської Української Військової Ради, член Одеської УСДРП, селянин,
 8. Микола Якович Панасевич, член Єлисаветградської УСДРП, співробітник земства,
 9. Нестор Михайлович Малеча, гласний Херсонської міської думи, член Херсонської УСДРП,
 10. Феодосій Ларивонович Паляничка, член Виконавчого Комітету Губерніяльної Ради Херсонщини, член Одеської УСДРП, студент–медик,
 11. Петро Йосипович Максименко, член Виконавчого Комітету Одеської Української Військової Ради, член Одеської УСДРП, солдат,
 12. Василь Іванович Базіченко, член Виконавчого Комітету Миколаївської Ради Робітничих та Військових депутатів, член Миколаївської УСДРП,
 13. Гордій Васильович Нянчур, член Румчероду, член Одеської УСДРП, агроном, селянин,
 14. Кирило Никифорович Гунько, член Української Центральної Ради, член Миколаївської УСДРП,
 15. Іван Григорович Нерадько, робітник заводу Ельворті в Єлисаветі⁶⁰⁷, член УСДРП, селянин,
 16. Марко Васильович Коваль, член Миколаївської Ради Робітничих та Військових депутатів, селянин Олександрійського повіту,
 17. Дмитро Зіновійович Левицький, член Виконавчого Комітету Одеської Української Військової Ради, член Одеської УСДРП, солдат – селянин,
 18. Левко Тимохвійович Бурдин, член Української Центральної Ради, член Одеської УСДРП.

Рідний курінь. – 1917. – 26 жовтня.

Документ №3. Список №4 (українська партія соціалістів-революціонерів і селян – хліборобів) до Всеросійських Установчих зборів зі стислими даними

1. Салтан Николай Васильевич, Киев. Член Центрального комитета украинской партии социалистов-революционеров, сотрудник украинских социалистических газет, сын крестьянина Таврической губернии⁶⁰⁸.

606 заступник

607 Єлисаветграді

608 Для зручності поєднані дані двох документів, які доповнюють один одного.

2. Железняк Кондратий Иванович, Мелитополь. Давний партийный работник, подвергался преследованию старых властей, сын крестьянина, учитель г. Мелитополя.
3. Жолудь Алексей Гордеевич, с. Петропавловка, бердянского уезда. Председатель волостного совета крестьянских депутатов, член исполнительного комитета бердянского совета крестьянских депутатов, давний социалист-революционер, был в ссылке в вологодской губернии, крестьянин бердянского совета.
4. Булгаков Степан Макарович, с. Павловка, мелитопольского уезда. Крестьянин.
5. Гавриленко Ефим Спиридонович, с. Поповка, бердянского уезда. Член президиума исполнительного комитета бердянского совета крестьянских депутатов, за участие в социалистических организациях подвергался заключению в тюрьму, печатал статьи по вопросам кооперации и земельному, сын крестьянина села Поповки, бердянского уезда.
6. Волик Василий Семенович, с. Васильевка, мелитопольского уезда. Давний партийный работник, учитель, сын крестьянина.
7. Щирый Петр Яковлевич, с. Андреевка, бердянского уезда. Председатель андреевского совета крестьянских депутатов и волостного земства, сын крестьянина, ветеринарный врач.
8. Близнюк Петр Степанович, Симферополь. Сын крестьянина, служащий симферопольского земства, бывший комиссар уездной милиции.
9. Краянский Александр Эдуардович, Мелитополь. Украинский социалист-революционер.

Южные ведомости. – 1917. – 22 октября; 29 октября.

Taras Vintskovs'kiy

Documents on elections to Russian Constituent Assembly in the South of Ukraine from Ukrainian organizations

There are some suggested documents, which first were published in 1917, but during next decades were unknown for many investigators. They concern the little studied problem in history of Ukraine – the elections to Constituent Assembly. Analysis of them gives us the possibility to follow for participation of Ukrainian structures in elective process in the south regions.

РЕЦЕНЗІЇ, ІНФОРМАЦІЯ

УДК 281.9 (477.7)

Людмила Новикова

ПОЛЬСЬКИЙ ДОСЛІДНИК ПРО УКРАЇНСЬКУ ІСТОРІЮ СЕРЕДИНИ XVII СТ.

[РЕЦ.: SERCZYK V.A. NA PŁONACEJ UKRAINIE. DZIEJE KOZACZYŹNY, 1648–1651. – WARSAWA, 1998. – 379 p.]

Подіям у Центральній та Східній Європі другої половини XVII ст., початок яких традиційно пов'язується з ім'ям Богдана Хмельницького,